

ADAVANE!

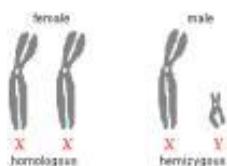
Oficala organo dil Ido-Societo Hispana

Marto - Aprilo 2005 - idosocietohispana@yahoogroups.com - numero 8

Rolls - Royce, la exkluziveso dum cent yari

*Ka la mondo
bezonas viri ?*

LA
MARALA
CIGANI

Ekonomiala relati inter
Hispania e
Portugal

Podkasto

DON QVIXOTE

*Guillermo
Cabrera
Infante*

SHAKO

Adavane!

Adavane ! Numero 8, marto - aprilo 2005. Editita en Hispania. Gratuita revuo. Adavane! esas oficala organo dil Ido - Societo Hispana (adresu postala dil societo: Claveles 6, E-24400 Ponferrada, Hispania; interretala adresu dil societo: idosocietohispana@yahoogroups.com). Redakteri: La Direktanta Komitato dil Ido-Societo Hispana ed altra kunlaboranti internaciona. Editas: Editerio Krayono.

Adavane! nulakaze responsas pri la opinioni da artiklo-skribisti nek pri la verdicemoso dil texto dil artikli publikigita, ma sua autoro, qua oblige signatas singla artiklo sendita da lu por publikigo. Nula artiklo anonima publikigesos en Adavane!

Kunlaborez

Kunlaborez per sendar artikli en Ido, od en la Hispana pri Idala temi, al inter-retala postobuxo: idosocietohispana@yahoogroups.com . Adavane! havos irgakaze la yuro publikigar la sendit artikli o ne publikigar oli. Adavane! esas gratuita revuo, do Adavane! nulakaze pagos por artikli o verki sendita por publikigo, nam irgu ya aceptas sendar oli gratuitte. Anke la redakteri multe prizus vua kritiki e sugesti.

Idala ret-pagini da Hispaniani

<http://es.geocities.com/kanaria1973>
<http://es.geocities.com/krayono>
<http://es.geocities.com/lamashino>
<http://usuarios.lycos.es/novajeti>

da Adrián Pastrana, ISH-anu.
da Fernando Tejón. ISH-anu.
da José Miguel López, ISH-anu.
da Antonio Padilla, ISH-anu.

Publikaji

“Publikaji” (www.publikaji.tk) esas ret-pagino dil Ido-Societo Hispana. Volunteez enirar ol por trovar gratuita edituri: Adavane!, Astronomiala kayereto, Kuriero Internaciona, Progreso; radio-emisi che Radio-Idia Internaciona; pdf-libri, Ido-kursi, dicionari, gramatiki, e c.

Kartuno

Me esas iracoza !
Nia spionisti
konstatisti ke en
nia organizuro
esas trahizanti !
Grrrrr...!

Me ne komprendas... Qua
povus esar trahizanto a nia
organizuro po pekunio ?

Kartuno-texto insertita da Fernando Tejón.

Kontenajo di la numero 8

Adavane.....	2
Kunlaborez.....	2
Idala pagini da Hispaniani	2
Publikaji	2
Kartuno.....	2
Ekonomiala relati inter Hispania e Portugal.....	4
La kemiala elementi en Ido.....	6
Prezidanto Bush ed imperiestro Wilhelm II.....	8
El Quijote ye la interreto.....	9
La marala cigani retrovenis del inferno.....	10
Ka la mondo bezonas viri ?.....	12
Rolls-Royce, la ekskluziveso dum cent yari.....	13
La mediteyo.....	18
Gramatiko	17
Podkasto en Ido.....	21
Guillermo Cabrera Infante.....	23
Shako.....	24
Literaturo.....	25
1- La yuna dicipulo.....	25
Glit-kalkulilo Aristo 829 MultiRietz.....	26
Horoskopo	27
Nova kartuno: Mortadelo e Filemono.....	28
Averto lektenda pri la autoro-yuri.....	30
Adio!.....	30

Ekonomiala relati inter Hispania e Portugal

Hispania esas la precipua kliento por la Portugalana vari.

Dum plura yarcenti la frata landi Hispania e Portugal preske ignoris un al altra, on povus dicar ke la frontiero inter ta landi esis alta muro separiva. Ma fortunoze ta muro desapareskas rapide.

En 1986 la du landi eniris la Europana Uniono. Tayare nur 5% di la vari importita da Portugal esis Hispana, en 2003 ja esis 30%. Hispania vendas a Portugal vari di qui valoro esas plu granda kam ta di la vari vendita a la kompleta Amerika-kontinento, malgre la ecelanta inter-relati dum plura yarcenti. Hispana regiono Katalunia vendas plu granda quanteso de vari a Portugal kam Unionita Rejio. "E to esas nur la komenco", opinias sioro Vital Morgado qua responsas en Madrid di organizuro pri la komerco di Portugal ad altra landi, "la nova rapidega treni qui arivos de Hispania a la urbi Lisboa ed O Porto tre multe favorigos la inter-relati".

Lor la eniro di Portugal e Hispania kom nova membri en la Europana Uniono la frontieri efasesis, la "muro" desaparis. La Hispana firmi deskovris Portugal. Lore esis cirkum cent komercala firmi Hispana en Portugal, nun esas plu kam 3 000. De 1992 til 2002 Hispania spensis 6 400 000 000 Euro en Portugal. Nula altra lando spensis plu granda pekunio-quanteso kam Hispania.

A screenshot of a Windows desktop showing a web browser window for 'El Corte Inglés'. The page features a green header with the logo and navigation links like 'Home', 'Sobre nosotros', 'Regístrate', and 'www.elcorteingles.es'. Below the header is a sidebar with categories such as 'Supermercado', 'Fevereiro', 'ESPECIAL ÚLTIMOS PRECOS', and 'MÉNAGE DE MESA -30%'. The main content area displays promotional banners for 'SUPERMERCADO online' (featuring HOJE offers), 'Fevereiro' (featuring 'Festas animadas para ver'), and 'ESPECIAL ÚLTIMOS PRECOS' (featuring a 30% discount). The right sidebar lists various product categories.

"Ula entraprezisti qui tre multe kritikis la instalado de Hispana firmi, fine vendis olia firmi a Hispana firmi" dicas sioro Eduardo Dâmaso, subdirektisto di la jurnalero "Público". Segun la opinio di la prezidanto di la telafonala firmo "Vodafone Portugal", sioro Antonio Carrapatoso, Portugal devus observar Hispania kom granda merkato por la Portugalana vari". "La maxim granda danjero ne esas la Hispana "invado" ma la

indiferenteso de Hispani a Portugalana vari" opinionas sioro Freire Antunes, autoro di la verko "Españoles y Portugal". Sioro José Bonifacio de Andrade, qua intencis vane adoptigar la mezuro-sistemo metrala en 1813 en Portugal dicis "forsan la patrioti ofensesos pro mea vorti, ma la vereso e la utilaji ne havas patrio" certe on konstatas ke nun multa Portugalani konkordas, nam li invadeskas Hispania, ja esas cirkum 300 firmi Portugalana en Hispania, e plu kam 120 vendeyi, precipue de texuri e vestari.

Dum la du lasta yari, malgre la krizo ekonomiala en Portugal, la valoro di la vari Portugalana vendita en hispania augmentis 15% singlayare, plu multe kam la antea yari. Malgre to la deficitio komercala di Portugal a Hispania esis 6 300 Euro-milioni.

Sioro Rui Moreira, prezidanto di la Asociuro di Komercisti di O Porto, opinionas ke la Hispani preferas Hispana vari kam Portugalana. La problemo esas ke la precipua firmi Portugalana esas preske nekonocata en Hispania, do la entraprezisti mustas tre multe laborar por konocigar oli.

**Enflueyo di la rivero Miño / Minho.
Yen dextre la oceano Atlantiko, infre la
Hispana regiono Galisia, e supre Portugal.**

La norda Portugal e la Hispana autonoma regiono Galisia sempre bone inter-relatis, ma pos la desaparo di la frontiero la inter-relati plugrandeskis tre multe e profitoze por la du regioni, fakte modelatra "transfrontiera" inter-relati segun la politikisti di la Europana Uniono.

La frontiero interlandal desaparis, e pokope anke desaparos la timo e la desrido inter du frata landi qui dum tre multa yari vivis kune sen inter-regardar. La Europana Uniono posibligis nova renkonto inter du frata landi.

La tre populara proverbio Portugalana "De Espanha nem bom vento nem bom casamento" (de Hispania nek bona vento nek bona mariajo) pokope divenos obsoleta.

Artiklo da Fernando Tejón, I.S.H.-ano.

La kemiala elementi en Ido

La nomi di la kemiala elementi

Prof. Dr. Oswald agnoskis ke l'avantajo di internaciona linguo kom Ido esis la facila dissemado di ciencala deskovro, informo ed instrukto tra la mondo. Il facis tabelo di kemiala elementi en Ido, ma nun plura nova elementi trovesas inkluzanta la grupo di artificiala elementi (pos nombro 92). Tre recente, la maxim nova, nombro 111, recevas la nomo di Rentgenio Rg (germane 'Roentgenium', segun la nomo di la ciencisto Wilhelm Roentgen qua deskovris 'X-Radii').

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1 H																	2 He
3 Li	4 Be																10 Ne
11 Na	12 Mg																18 Ar
19 K	20 Ca	21 Sc	22 Ti	23 V	24 Cr	25 Mn	26 Fe	27 Co	28 Ni	29 Cu	30 Zn	31 Ga	32 Ge	33 As	34 Se	35 Br	36 Kr
37 Rb	38 Sr	39 Y	40 Zr	41 Nb	42 Mo	43 Tc	44 Ru	45 Rh	46 Pd	47 Ag	48 Cd	49 In	50 Sn	51 Sb	52 Te	53 I	54 Xe
55 Cs	56 Ba	57 La	72 Hf	73 Ta	74 W	75 Re	76 Os	77 Ir	78 Pt	79 Au	80 Hg	81 Tl	82 Pb	83 Bi	84 Po	85 At	86 Rn
87 Fr	88 Ra	89 Ac	104 Rf	105 Db	106 Sg	107 Bh	108 Hs	109 Mt	110 Bs	111 Rg	-	-	-	-	-	117 -	118 -

58 Ce	59 Pr	60 Nd	61 Pm	62 Sm	63 Eu	64 Gd	65 Tb	66 Dy	67 Ho	68 Er	69 Tm	70 Yb	71 Lu				
90 Th	91 Pa	92 U	93 Np	94 Pu	95 Am	96 Cm	97 Bk	98 Cf	99 Es	100 Fm	101 Md	102 No	103 Lr				

1. La plu frua elementi havas Greka o Latina nomi e ti transvivas en la simboli: aurum Au (oro), cuprum Cu (kupro), hydrargyrum Hg (merkuro), stibium Sb (antimono). Fortunoze, Ido ofte uzas altra historiala nomi e simboli, p.e. arjento Ag, fero Fe, kalio K, natrio Na, stano Sn, wolframo W.
2. Pro Ido spelado, certena nomi chanjis de C a K quankam la simbolo retenas la C (uzado internaciona), p.e. karbo C, kalcio Ca, kadmio Cd, kupro Cu, kloro Cl, e kobalto Co.
3. Quankam Angla, Franca e Germana uzas la finalo "-ium" por metali (e helium), semblas saja ke Ido uzus la finalo "-io" quale en Hispana e Itala, nam Ido ja uzas la sufixo "-um". Poka elementi ne povas uzar la finalo "-io", do Ra = radiumo ne radio, kuriumo ne kurio e forsas boriumo ne borio (boreo = norda vento).
4. Plura metali ne havas la finalo di A: -ium, exemple: Mn, Fe, Co, Ni, Cu, Zn, Mo, Ag, Sn, Sb, Ta, W, Pt, Au, Hg, Pb, Bi, (mangano, fero, kobalto edc.), do en Ido la finalo esas "-o". Tamen por la sequanta metali, me sugestas Magnezio, Vanadio,

Yitrio, Rutenio, Telurio, Uranio, Kromio, Titanio, Selenio, nam la finalo “-io” remplasas A: “-ium”, quankam Dro. Ostwald donas finalo “-o”.

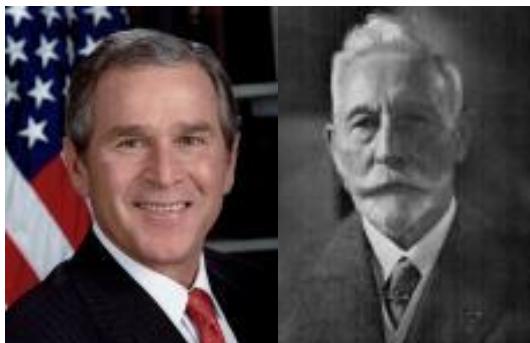
5. Anke me sugestas borono (B) ne boro, quale argono, kriptono, xenono, radono, (nemetali). “Boro-” ja es radiko en Ido.
6. Me sugestas hidrogeno (ne hidro), oxigeno (ne oxo) e nitrogeno (ne nitro) por regulozeso. En Francia, “azote” (sen vivo) = nitrogeno, ma fakte niitrogeno es esenca a vivo pro ke ol facas proteini, la kompozanti di celuli. La kurta formi ni vidas en la nomi di molekuli, p.e. “nitrobenzeno”.
7. Me agnoskas la helpo di la dicionarii di Dyer, Pesch, Esperanto, La tabelo da Dro. Ostwald. la Lexiki di Nova Vorti (1988, 2001), e mea propra sugesti por regulozeso.

Atom-numeri, Ido-nomi ed internaciona simboli di la kemiala elementi

1. *Hidrogeno H	2. Helio He	3. Litio Li	4. Berilio Be
5. *Borono B	6. Karbo C	7. *Nitrogeno N	8. *Oxigeno O
9. Fluoro F	10. Neono Ne	11. Natrio Na	12. *Magnezio Mg
13. Aluminio Al	14. Siliko Si	15. Fosfo P	16. Sulfo S
17. Kloro Cl	18. Argono Ar	19. Kalio K	20. Kalcio Ca
21. Skandio Sc	22. *Titanio Ti	23. *Vanadio V	24. *Kromio Cr
25. Mangano Mn	26. Fero Fe	27. Kobalto Co	28. Nikelo Ni
29. Kupro Cu	30. Zinko Zn	31. Galio Ga	32. Germanio Ge
33. Arseno As	34. *Selenio	35. Bromo Br	36. Kriptono Kr
37. Rubidio Rb	38. Stroncio Sr	39. *Yitrio Y	40. Zirkonio Zr
41. Niobio Nb	42. Molibdeno Mo	43. Teknecio Tc	44. *Rutenio Ru
45. Rodio Rh	46. Paladio Pd	47. Arjento Ag	48. Kadmio Cd
49. Indio In	50. Stano Sn	51. Antimono Sb	52. *Telurio Te
53. Iodo I	54. Xenono Xe	55. Cesio Cs	56. Bario Ba
57. Lantano La	58. Cerio Ce	59. Prazeodimio Pr	60. Neodimio Nd
61. Prometio Pm	62. Samario Sm	63. Europio Eu	64. Gadolinio Gd
65. Terbio Tb	66. Disprozio Dy	67. Holmio Ho	68. Erbio Er
69. Tulio Tm	70. Yiterbio Yb	71. Lutecio Lu	72. Hafnio Hf
73 Tantalo Ta	74. Wolframio W	75. Renio Re	76. Osmio Os
77. Iridio Ir	78. Platino Pt	79. Oro Au	80. *Merkuro Hg
81. Talio Tl	82. Plombo Pb	83. Bismuto Bi	84. Polonio Po
85. Astatino At	86. Radono Rn	87. Francio Fr	88. *Radiumo Ra
89. Aktinio Ac	90. Torio Th	91. Protaktinio Pa	92. *Uranio U
93. Neptunio Np	94. Plutonio Pu	95. Americio Am	96. Kuriumo Cm
97. Berkelio Bk	98. Kalifornio Cf	99. Einsteinio Es	100. Fermio Fm
101. Mendelevio Md	102. Nobelio No	103. Laurencio Lr	104. Rutherfordio
Rf 105. Dubnio Db	106. Seborgio Sg	107. *Boriumo Bh	108. Hasio Hs
109. Meitnerio Mt	110. Darmstatio Bs	111. Rentgenio Rg	

Artiklo da Richard Stevenson.

Prezidanto Bush ed imperiestro Wilhelm II

Prezidanto Bush qua nunepoke guvernas Usa, havas multo komuna kun la Germana imperiestro Wilhelm II (1858-1941). La Germani nomizas Wilhelm II "der Kriegskaiser" (la milit-imperiestro), multaloke en la mondo on ja nomizas George Walker Bush "la milit-prezidanto". Wilhelm II per lua plumpa agado politikala odiigis su da granda parto di la mondo, inkluzite da multa Germani. Lo saman on povas dicar pri George Walker Bush. Amba viri esas pia e fervoroza Kristani, e quankam

la Kristanismo esas pacema religio, ili esas militema.

Nunadie, ecitura opozanti di prezidanto Bush komparas lu ad Adolf Hitler. Ico esas kompleta folajo, nam se George Walker Bush ne esas bona demokrato, lu ne esas diktatoro. Lua enemiki darfus expresar su e publikigar filmo qua atakas Bush. La opozanti ad Adolf Hitler darfis nur tacar, se ne li iris a koncentreyo o povis mortigesar. Rezisto kontre Hitler esis ago kun minaco perdar la vivo. Ne semblas ke esas tale en Usa koncerne sioro Bush. Ma, yes, on ne povas negar ke Bush havas tre simila plumpa e danjeroza politiko quale olta di Wilhelm II.

Diferante de Bush, Wilhelm II esis tre inteligenta e bone e sorgoze instruktita viro kun alta kulturala nivelo. Se ilu ne esabus Germana imperiestro, il povabus esar Universitato-profesoro, ma il ne esis apta por politiko. Nome, il esis tro emocema e ne esis kapabla previdar la konseki di lua agi. Prezidanto Bush ne semblas esar tre inteligenta e ne havas alta kulturala nivelo. Il ne esas tam emocema kam Wilhelm II, ma ofte il havas reakti di iluminato pro ke lu esas fervoroza kredanto e lektas konstante la Biblo. On povas komparar ico a diskurso da Wilhelm II qua demandis a lua askoltanti : "Genu-pozez avan Deo, la federito qua nultempe abandonis la Germana populo ! Kun tala mento la « Realpolitik » da Bismarck minacis divenor « iluminato-politiko ». Per lua ne-prudenta politikala agado Wilhelm II destruktis la politikala verko facita da la preirinta generacioni. En Usa, prezidanto Bush per lua atakema e ne-sagaca politiko destruktas la aquiraji di la preirinta Usana politiko. Lu agas nur segun lua sentimenti dil instanto sen irge probar previdar la konseki. Recente George Walker Bush probis atraktar la nedezirema west-Europiana landi (Francia e Germania) en la Irakala konflikto per implikar NATO (OTAN) en Irak. La Germani e la Franci dicis ke li acceptas helpar la Irakani per instruktor polican e militisti ma sur llia reciproka teritorii e nule per sendor trupi ad-ibe. Prezidanto Bush tre iraceskis e por manifestar lua iraco, lu forte apogis la kandidateso di Turkia skope enirar Europana Uniono. Lu agis tro rapide e ne-prudente, nam se la Turka guvernerio esas amika ad Usa, nule esas tale koncerne la Turka populo qua esas Mohamedista populo tre enemika e desfavoroza ad Usa. En perspektivo di longa periodo la Turka guvernerio povus tote bone divenor extremistista Mohamedista. Cakaze se Turkia esos membro di Europana Uniono, ol influos la Europana politiko en sinso desaprofitoza ad Usa.

Ni povas nur esperar ke la prezidenteso di Bush ne havos tro mala konseki por Usa e la mondo, nam pro la falio di la politiko di Wilhelm II e pro la desvinko di Germania aparis Hitler. Ni preferas ne imaginar to quo povus esor Usana Hitler.

Artiklo da Jean Martignon (de L'Europana observero).

El Quijote ye la interreto

1.- Ula vorti pri El Quijote

Ula vilajon di La Mancha, di qua nomo me preferas ne memorar...

Ye la komenco di la yaro 1605, en la madridana imprimeyo di Pedro Madrigal, imprimesis libro titulizita kom "La injenioza hidalgo Don Quijote de La Mancha". Ica libro skribesis da poka komuna skribisto, Miguel de Cervantes, exsoldato qua perdis brakio en la batalio de Lepanto.

Ma Iore, nulu povis pensar ke ica libro pos 400 yari, esas la maxim lektita e tradukita verko fiktiva dil historio e la maxim grava titulo per la hispana linguo. Ma anke El Quijote fundamentizis la moderna novelo. Fakte, hodie, singla nuna novelo kontenas ulo di la verko da Cervantes. El Quijote ne esis nur Hispana verko, ma universala. Ol publikigesis ye 1905 en Madrid, ma nur yaro pose, lu publikigesis en Lisboa. Pose, ol aparis en Bruxelles e ye 1612, la verko tradukesis ad la Angla, e la Franca ye 1614. Ico esis granda suceso, nam la verko ankore esabas nefinita. La duesma parto dil libro aparis en 1615, ma Iore Don Quijote ja kavalkabas tra duima Europa.

Pos la aparo e difuzo di El Quijote, multi autori dum la sequanta yarcenti inspiresis da ica verko. Pos la paso dil yari, la artala tendenci chanjis, ma nultempe El Quijote cesis esar un ek la preferinda referi dil autori.

Ma El Quijote ne esas nur imagino da Cervantes. La verko kontenas detali di la desfacila vivo di stranja autoro qua studiis en la universitato di Alcala de Henares, qua fugis a Italia, qua perdis brakio luktante en Lepanto, qua esis karcerano en Argel e en Hispania ed qua ne obtenis permiso por ekmigrar ad Amerika. Cervantes per sua vivo akumulis amplega biografio qua helpis a plubonigar la richeso dil libro.

2.- El Quijote per la interreto

El Quijote, kom la maxim importanta verko per la Hispana, havas ampla difuzo ye la interreto. Simple per klavagar "El Quijote" en irga interretala serchilo, ni trovos plura centi di referaji. La unesma ligilo quan ni regardos esas www.elquijote.com, interesanta portalo pri la verkego. Ol kontenas multa informeso e forumi qui traktas pri la grava kavalisto de La Mancha. La pagino esas tre partroprenebla ed ibe onu povas opinionar pri preske omno qua relatas El Quijote. Ya la portalo kontenas interretala versiono di la verko, komplete gratuita.

Altra kurioza pagino esas www.quixote.tv. Ol traktas pri movanta kartuno por televiziono qua kreesis ye 1980 e quan multi povis juar dum la infanteso. Ica televizionala programo emisis en preske la tota mondo ed tradukesis ad multa idiomi. Per la hispana, la voxo di Don Quijote reale apartenas a Fernando Fernán Gómez, famoza aktoro qua recente premiizesis per la Ora Urso dil filmo-festo de Berlin.

Ma forsan, la maxim importanta pagino pri El Quijote qua aktuale esas ye la interreto esas ito qua parolas pri la quaracenta aniversario: www.donquijotedelamancha2005.com La pagino reale esas agendo qua kontenas la maxim grava eventi qui esos dum la celebro dil aniversario icayare. Hike anke deskargebla versiono di la verko da Cervantes esas trovebla. Ol prizentesas kom du pdf-arkivi mezurante min kam 1 MB singlaparte. Ultre, ica pagino ne desegnesis nur por la konsulto da hispana-parolanti, ma anke havas artikli per altra lingui.

Se vu esus fortunoza uzanto di PDA (Personala Dijitala Asistanto), existas 10 deskargebla versioni di El Quijote speciale por ica teknologiali. Ye <http://manybooks.net/titles/cervantesetext992donq10.html> vu darfias selektar gratuite la maxim apta formato por vua PDA.

La "Proyecto Quijote.com" esas projeto per la hispana tre interesanta. Ol esas virtuala loko qua unigas ad multa studianti di la verko da Cervantes. Ica ret-situo kontenas la laboruri da ica studianti pri El Quijote: Vortari, esayi, versioni dil libro, biografii, edc. La ret-adreso por acedor a la situo esas <http://www.proyectoquijote.com/>

La Hispana guvernerio anke partoprenas en la quaracenta aniversario dil verko. La ret-situo dil ministerio pri kulturo havas fako pri "El Quijote". Ye <http://www.mcu.es/quijote/index.jsp> esas trovebla plura informesi pri la agi dil aniversario, novaji, edc. La ministerio anke ofras publika pekuniala helpi ad projekti pri "El Quijote" e la aniversario. Se ulu interesesas da posibla projeto, sendubite, devas vizitor ica pagino.

3.- Gutenberg-projeto

Ya "El Quijote" anke esas en la miskonocata Gutenberg - projeto (<http://www.gutenberg.org>). Ol regretinde ne esas tro konocata da la interretala naviganti, ma esas ecelanta verko. La Gutenberg-projeto esforcas unigar gratuite ye la interreto la maxim populara verki per plura idiomii. Por ne violacar la yuri, ica projeto nur kontenas verki sen autoro-yuri, pro ke nultempe li havis ol od pro ke olua yuri ja esas kaduka.

La pagino pri la Gutenberg-projeto ja kontenas plu kam 13.000 libri deskargebla tote gratuite. La licenco por ica libri permisas lia senrestrikta distributo sen chanji. Ito esas logikoze por sekurigar la korekta distributo di klasika verki.

El Quijote povas deskargesar ye la sequanta e-adreso dil projeto kom diferanta formati: <http://www.gutenberg.org/etext/2000>

Artiklo da Antonio Padilla, ISH-anoo.

La marala cigani retrovenis del inferno

Izolita en insuleto sur la maro di le Andanam opozite a la Tailandala marbordo, mikra komunajo de « marala cigani » qua vivas en stranja mentala universo konsistanta ek spiriti, signi e simboli, posvisis la mareego eventinta ye la 26ma di decembro. Itadie, la patriarko di ca vilajani - 181 personi apartenanta a la gentala minoritato le « Moken » - « exploris la cielo e pose la maro ». « Ulo ne esis en ordino », explikas Sarmao Kathalay, evo 65 yari. « La evozi pensis a la giganta krabo, qua esas responsiva pri la marei. » Segun ica mito difuzita en la insulala parto di sudest-Azia , ca grandega kreito, qua vivas ye la pedo di magiala mangiero, povas, kande lu diplasas su, efektigar la acenso dil aquo til la cielo. « Kande ni vidis ke la aquo foriras tante rapide, ni savis ke ol riaparos ye la sama quanto », explikas la chefo di le « Moken ». Dum ke an la marbordo centi de mili de personi ne savis quale agar kande la ondi retrofluis, le « Moken » di ta mikra insulo dil arkipelago « Surin » klimis omni adsur la monto lokala e refujis en la templo Samakkitham. Lia vilajo konsistanta ek kabaneti stacanta sur palisegaro frapesis da semmezura ondegi, la « kabang »-i, t.e., lia precoza bateli pardestruktesis. Ma la « fido a nia kustumi e l'instinto dil marala homi » salvis ita mikra nomado populo qua peskas kun harpuno , rekoltas la konketi sur plaji o serchas la lignala vermi en foresto de manglieri por mantener su en vivo. Le « Moken » havas plur-yarcentala amikala relato kun la marala spaco : kad li ne venis de la fundo dil oceano dum kavalkar la kuraso di tortugo, segun anciena legendo ? Lore nunadie, sur la plajo di Bon Yai, li rikonstruktas lia vilajo maxim proxim posible de la rivo. « Ni ne timas la maro. Ol esas nia matro », dicas pluse Sarmao. Quale le altra « chao leh », t.e., « la marala cigani » segun lokala parolmaniero, le 500 « Moken » di Tailando esas desestimata. Ica gento praktikanta anmista kulto dil la naturo, qua konsideresas kom primitiva, quan la autoritatozi probas koaktar divenar ne-nomada ed a qua li ne grantas nacionala identeso-dokumenti, tamen gratulesis, lor la somitala interrenkontro di la donacanta landi en Jakarta, da Surakiart Sathiratai, Tailandana ministro por Exterlandala Aferi : « Lia ancestrala savo posibligis a li perceptar la unesma signi di la foriro dil aquo e refujar en la kolini sen depolar pro mem nur un mortinto. »

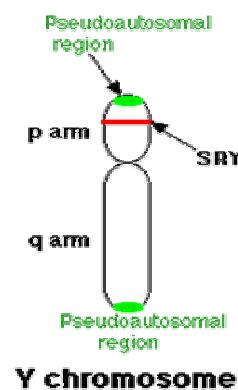
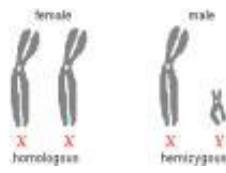

Segun texto da F.C. (en Phang Nga, sud-Tailando) publikigita en la Franca diala jurnalo LE FIGARO ye la 24ma di januaro 2005.

Artiklo da Jean Martignon.

Ka la mondo bezonas viri ?

La nuna homala raso heredas la mento e korpo de olua kaverno-habitanta ancestri. La muliero havas korpo quan subisas la doloro di parturo e la mento kun la pacienteso por suciari ed edukari la yuni. Kontraste, la viro kun forta muskuli, chasas la animali por nutrajo e fabrikas l'implementi ed armi. Do, bazale, existas multa diferi inter la sexui, maskuleso kun impliko di rivaleso e violento e femineso kun impliko di paco, pasiveso e sorgo. Ultre, interne di la celuli di la korpo es altra difero nam inter la kromosomi en la nukleo, la femino havas du granda exempli XX, ma la maskulo havas XY, e la Y es mikra e diminuteskas. On kredas ke 100 milion yari ante nun, mutaco en certena kromosomo di animnali produktas "swicho", qua kande agiva, facas maskula embriono. Sen ta "swicho", la embriono esas feminala. Unesme ta chanjita kromosomo havis mili di geni, ma lente ol perdis la habileso mixar olua geni kun altra kromosomi. Diversa mutaci destruktis geni e hodie nur 27 transvivas. Ta kromosomo es nun la mikra "Y", ma ankore ol es esenca por maskuleso.

La reala "swicho" es la geno "SRY" en la "Y" kromosomo, ma pro la diminuteso, on kredas ke pos cirkum 150 000 yari la "Y" kromosomo kun "SRY" ne plus existos, do nula viri! Kun nur la 'X' kromosomi, omna homyuni esos infantini. Ka la homala raso transvivos? Tala evento semblas katastrofo, ma en 1995 on deskovris animalo, la "talpo-arvikolo" (*Ellobius lutescens*) en la Kaukaza Monti qua ne havas irga maskula "Y" kromosomo. Semblas ke ta animalo uzas geni por maskuleso sur altra kromosomo e ne bezonas la "SRY" geno. Tala rezulto sendubite necesigis milioni de yari, ma ka la homi salvas su dum nur 150 000 yari?

Semblas ke yes, nam mem hodie ni povas krear artificala fertiligo per la injektado di spermo aden ovo. Ma tala solvuro nur es tempala nam ante la "Y" kromosomo tote desaparas ni mustas movar 27 geni, inkluzanta la "SRY", aden altra kromosomo. Fakte, tala evento es forsan possiba pro ke existas, tre rare, certena viri sen "Y" kromosomo, e la "SRY" trovesas altra-loke.

Quankam la "SRY" geno es necesa por facar viro kun maskula organi e la habileso produktar milioni di spermatozoidi, semblas ke certena geni (ankore nekonocata), ma probable en la "Y" kromosomo, anke esas esenca por la kreskanta embriono. En la utero, la provizo di oxigeno e nutrajo e la extraktado di forjetaji efektigesas per la placento o la "pos-nasko". Sen la maskula geni, la placento apene developas e la embriono mortas.

Tamen, existas altra tre extrema ma neaceptebla cenaro. Pro quo ni tote eliminas la viro? Balde, pro avancadi di celulala teknologio, on povos fertiligar ovo per altra ovo! Konseque la kombinuro (zigoto) sempre kun "XX" kromosomi, esos feminala e la mondo nur havos infantini, puerini e virini. Ka tala mondo esez plu pacema, min violentoza e min konkurenciva? Altralatere la mondo perdis multo. La maskula habileso por inventuri, la uzado di implementi, la matematikala procedi e la produkto di muziko ed altra artoverki es importanta parto di nia civilizado. Nekontestable certena virini anke havas ta habilesi do ni fine povas decidar ke nur un sexuo suficos facas apta socio. Per ta moyeno ni forsan stimulos paco e forjetas la chasado di animali, kombatado e militi!

Artiklo da R. A. Stevenson (Ek La Guardian ed altra fonti).

Rolls-Royce, la exkluziveso dum cent yari

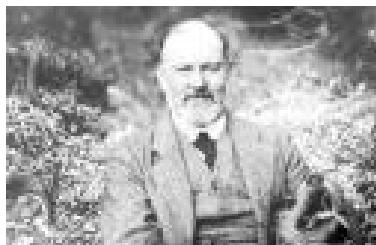

C. S. Rolls

La automobili-firmo Rolls-Royce naskis en la monato aprilo 1904 pro la pasiono ad automobili da du viri tote diferanta. Charles Stewart Rolls esis yuna aristokrato aventurema, triesma filio di Lord Llangattock, membro di eleganta e richa familio, e lu edukesis en Cambridge (Eton e Trinity College). Frederick Henry Royce esis humila filio di muelisto di Peterborough, e lu laboris kom letropoertisto ed en fervoyala firmo.

Royce laboris en la atelieri di la "Fervoyo di la granda Nordo". Pose lu laboris en la elektrala "Electric Light & Power Company" en London e samatempe lu studiis dum la nokto en instituto

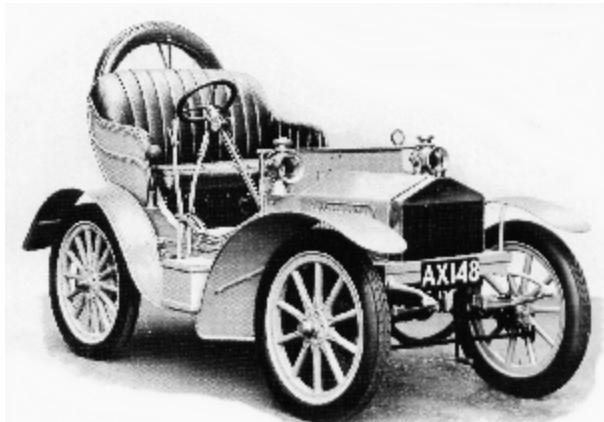
politeknikala. Dum ke Rolls esis lernanto en Eton, Royce kreis la firmo F.H.Royce & Co. kun lua amiko Ernest Claremont. Li fabrikis mikra objekti elektrala. Ma to ne suficis a la genioza Royce, qua kreis stalo-furnazo Royce Ltd. En Manchester, kun la pekuniala helpo da Claremont e da Alfred Punt. Royce inventis plura objekti elektrala utila, exemple lampi olqui konektesas per quarima jiro, qui duras esar utila ed uzebla nunadie.

F. H. Royce

La nova automobili esis atraktiva novajo, ed anke Royce prizis ta marveloza mashini. Unesme lu kompris mikra automobilo De Dion, ma balde lu kompris uzita Decauville, di qua ducilindra motoro esis povoza, 10 vapro-kavali. Balde Royce plubonigis la elektrala instaluro, la lentigili e la suspendili.

La plubonigado di la Decauville plugrandigis la amo de Royce ad automobili tante multe ke fine Royce decidis ne plubonigar ja konstruktita automobilo, ma krear tote nova automobilo. Do lu kreis nova trabo-strukturo e nova dulitra motoro ducilindra di qua enirovalvi esis centrala e la ekirovalvi laterala. Ta valvi-disponon le Rolls-Royce uzis dum kinadek yari. Ma por Royce la perfekteso ne esis nur vorto, lu intencis krear automobilo perfekta, di qua peci-qualeso esus maxim alta posibla. Do lu uzis la maxim apta peci por la nova automobilo, se oli ja existis lore lu kompris oli, altrakaze lu ipsa kreis oli. Camaniere lu uzis mielipsoida suspendili, axo-konektilo konoidala, nova rapideso-selektilo (tri rapidesi), e c. Ye la unesma di aprilo 1904 Royce finis la konstruktado di la nova automobilo. Por pruvar la funcionado di la nova automobilo Royce trairis senprobleme dek e kin milii.

**La unesma automobilo da
Rolls-Royce, la ducilindra "10HP"**

fabrikerio-direktisto Henry Edmunds. Ta sendis informiva mesajo a lua amiko Charles Stewart Rolls pri nova e

Kurajigita pro la suceso, Royce konstruktis du plusa automobili, por lua amiko e samsocietano Claremont e por la direktisto montris la automobilo a Claude Johnson, qua sendis informiva mesajo a lua amiko Charles Stewart Rolls pri nova e

maxim bona automobilo konstruktita da Royce en Manchester. Pro kuriozeso Rolls iris a Manchester por observar detaloze la nova automobilo, e tote kaptesis da la beleso e maxim alta qualeso di la automobilo da Royce. Ma por Rolls la nova automobilo ne esis simple mashino komprebla, ma granda posibleso por ganar pekunio.

Rolls e Royce renkontris por parolar pri la automobilo. Le du esis tre diferanta, Rolls evis duadek e sep yari, Royce plu kam quaradek. Ma malgre la diferanta evo e sociala origino, Rolls sucesis trovar la vera valoroza trezoro, olqua ne esis simpla automobilo, ma la geniozeso di Royce. Itere en London Rolls dicis ad Edmunds "me jus trovis la maxim apta injenioro di la tota mondo"

Altralatere Royce konkordis pri konstruktar automobili, ma lu ne savis quale lu povus vendar oli profitoze. Fortunoze Rolls esis la maxim apta vendisto por la ecelanta automobili da Royce, do chera, nam lu esis richa e konocis evidente tre multa richi qui povus esar automobilokompristi future. Do Rolls e Royce konkordis krear kune nova firmo "Rolls-Royce Motors Cars". Singla societano proprietus la duima parto di la societo. Rolls kompromisis vendar omna automobili konstruktita da lua samsocietano Royce.

En decembro 1904 Rolls voyajis a Paris e lu ibe montris en exposyeyo Rolls-Royce-automobili du-, tri-, e quarcilindra (10, 15 e 20 vapro-kavali) e pluse tre sucesoza sixcilindra automobilo di qua povo esis 30 vapro-kavali. Pro la enorma suceso di la quare sixcilindra automobili le du- e tricilindra ne plus fabrikesis. La 20 VK-automobilo partoprenis en famoza kuradi en la Man-insulo. En la kuradi le Rolls-Royce esis famoza por esar automobili preske ne averiebla, precipue la sixcilindra motori qua uzesis dum plura yari. La Rolls-Royce 40/50 "Silver Ghost" trairis senhaste 14 000 milii senprobleme. Le Rolls-Royce esis do konocata kom "neruptebla" automobili. Evidente, malgre tre alta preco 1300 pound-i, omna konstruktita automobili vendesis, e multa kompristi mustis vartar granda tempo-periodo por komprar la famoza automobilo. La nomo "Silver Ghost" originesis pro ke la dek e duesma 40/50-automobilo konstruktita piktesis argento-kolore segun decido di lua proprietanto Claude Johnson. Ta automobilo surnomizesis "Silver Ghost", ed anke omna pose konstruktita 40/50-automobili Rolls-Royce.

Belega Rolls-Royce "Silver Ghost"

automobili en nova fabrikerio en Derby. Pokope Rolls atraktesis da nova marveloza mashini, la aeroplani.

La enorma suceso di la automobili Rolls-Royce imperis abandonar la anciena fabrikerio en Manchester por konstruktar Pokope Rolls atraktesis da nova marveloza mashini, la aeroplani.

Six yari pos la nasko di la firmo Rolls-Royce, societano Rolls mortis pro aviono-accidento. Malgre lo la firmo Rolls-Royce ja esis suficiente forta e la ecelanta agado di la direktisto Claude Johnson plugrandigis sencese la famo di la firmo. La richi, la reji, la aristokrati, guvernisti, e c. selektis la automobili Rolls-Royce pro lia granda qualeso, e pro ke oli esis tre komfortoza. Pluse ta automobili duris vinkar multa famoza kuradi.

John Scott Montagu komisis de skultisto Charles Sykes skulturo por automobili-katalogo. La skulturo "Spitit of Ecstasy" divenis la simbolo di la Rolls-Royce-automobili. Ante la unesma mondala milito le Rolls-Royce ja esis tam famoza kam la Hispano-Suiza automobili, la du plu alta qualeso automobilo-firmi. La du firmi konstruktis automobili, ma anke potenta motori por aeroplani.

***Rolls-Royce Phantom I, 1927,
"H.J. Mulliner Weymann Saloon"***

konstruktar automobili en Usa depos 1931.

Pos la milito Rolls-Royce decidis ampligar la automobili-katalogo do konstruktesis le famoza Phantom (Phantom I e Phantom II). Royce, malada, kustumale devis repozar an la maro-bordo. Ma Rolls-Royce divenis firmo internaciona, nam on kreis investigeyo en Châteauroux (Francia) e nova fabrikerio en Springfield (Usa). En ta fabrikerio konstruktesis cirkum triamil 40/50-automobili til ke pro la enorma krizo en Usa Rolls-Royce decidis ne plus

En 1931 Rolls-Royce kompris altra famoza firma, Bentley. De ta instanto le Rolls-Royce esis maxim luxoza automobili e le Bentley sportema (ma luxoza evidentemente) automobili. Kune kreis la aviono-motori V12 uzita da avioni "Supermarine" en la famoza rapideso-kuradi "Schneider Cup". Ta motori, plubonigita e nomizita Kestel e Merlin propulsis la efikiva avioni "Supermarine Spitfire" e "Hawker Hurricane" dum la duesma mondala milito.

***Rolls-Royce Phantom I, 1928,
"Hooper Sedanca de Ville"***

Henry Royce, la honoruma prezidanto di Rolls-Royce, ne aktiva pro maladeso, fine mortis en 1933. Ma la desaparo di la Rolls-Royce-fondisti ne desaparigis la firma. Claude Johnson duris fervoroze la laboro. On fabrikis plu multa aviono-motori kam dum la antea yari, en la Derby-fabrikerio ma anke en la nova fabrikerio en Crewe. Pro la ekonomiala krizo de 1930 til 1940 Rolls-Royce vendis min automobili, ma tre multa aviono-motori kam antee. En 1936 on fabrikis nur du diferanta automobili, le 20/25 e le 25/30, di qui motori esis siscilindra e le Phantom I e II. La Phantom II esis la unesma automobilo Rolls-Royce di qua motoro esis duadekcilindra V-forme.

Ye la unesma di septembro 1939 komencis la duesma mondala milito, ma cainstante Rolls-Royce proprietis sis fabrikerii por produktar granda nombro di aviono-motori. La Merlin-motori havis unesme 1000 V-K, ma plubonigita versioni atingis plu kam 2300 V-K. Ta motori uzesis en plura avioni, de la atakist-avioni a la bombardist-avioni, de la Usa-ana Mustang til dumotora Mosquito. Lor la fino di la milito Rolls-Royce fabrikis la nova turbino-motori Dart, Avon, Tyne, e c.

***Rolls-Royce Phantom II, 1933,
Cont, "Arthur Mulliner Saloon"***

***Rolls-Royce Silver Wraith, 1949,
“H. J. Mulliner Sedanca de Ville”***

duris produktar ula specala automobili di qui la extera korpo fabrikesis da Mulliner e Park Ward, kustumala ed ecelanta fabrikisti. En la nova automobili esis la nova motori "B" (B40, B60 e B80) quar-, sis- ed okcilindra.

***Rolls-Royce Phantom III, 1936, “Van
den Pla Imperial Limousine de Ville”***

***Rolls-Royce Phantom IV, 1954,
“Hooper State Landauette”***

***Rolls-Royce Phantom V, 1961,
“James Young Limousine”***

***Rolls-Royce Phantom VI, 1969,
“Mulliner Park Ward Limousine”***

Rolls-Royce Silver Cloud I, 1959

Pos la milito Rolls-Royce itere fabrikis automobili, ma kompleta automobili. Ante la milito kustumale singla automobili-firmo konstruktis nur la motori e la trabo-strukturo (kun lentinigili, suspendili, axo-konektilo, e rapideso-selektilo) ed altra firmo la extera korpo di la automobilo. La unesma automobilo tote konstruktita da Rolls-Royce esis la Silver Wraith, en 1946. Ma Rolls-Royce

duris produktar ula specala automobili di qui la extera korpo fabrikesis da Mulliner e Park Ward, kustumala ed ecelanta fabrikisti. En la nova automobili esis la nova motori "B" (B40, B60 e B80) quar-, sis- ed okcilindra. Dum la yardeki 50 e 60 itere Rolls-Royce fabrikis maxim luxoza automobili, le Phantom IV, V e VI, di qui motori esis V8 (okcilindra e V-forme). La Phantom V fabrikesis de 1959 til 1968. La Phantom VI, qua substitucis la Phantom V, fabrikesis til 1991. Ol esis luxozega automobili enorma, nam ula versioni plubonigita da Mulliner e Park Ward havis longeso plu granda kam sis metri ! Le Phantom esis la automobili di la reji. Por kompristi min richa, ma evidente tre richa, Rolls-royce fabrikis de 1955 til 1966 le Silver Cloud I, II, e III, qui sempre

propulzesis da la V8-motori (de 5 a 6,2 litri). Ula famoza kompristi di le Silver Cloud esis, exemple la Greka Onassis e la famozega kantisti The Beatles.

Rolls-Royce Silver Shadow I, 1973

***Rolls-Royce Corniche, 1974,
"Mulliner Park Ward Drophead Coupé"***

En 1965 Rolls-Royce decidis vendar nova automobilo, di qua aspekto esis plu moderna, min alta e plu larja... ma sen perdar la klasika aspekto di vera Rolls-Royce. Ta nova automobilo esis la Silver Shadow. Rolls-Royce ne konstruktis la korpo e la trabo-strukturo separate, ma kune, la automobili Silver Shadow esis la unesma fabrikita da Rolls-Royce di qui la korpi esis su-portanta. Ta automobilo esis tre granda suceso por Rolls-Royce, nam on vendis plu kam 40000 (versioni I e II) til 1981. On fabrikis anke du specala versioni di la Silver Shadow, la Corniche (duporta e sentekta) e la Camargue (coupé o duplaza automobilo).

Rolls-Royce Silver Spur II, 1990

En 1980 Rolls-Royce fabrikeskis du nova automobili, le Silver Spirit e le Silver Spur, olqui esis tre plubonigita versioni di la ecelanta automobilo Silver Shadow. Ma en 1998 finis la Britana proprieteso di Rolls-Royce.

En 1971 pro grava krizo en la avion-motorala fako, Rolls-Royce decidis sendependigar ta fako, qua konservis la proprieteso-yuri pri la nomo Rolls-Royce (e Bentley). En 1973 naskis automobilala fako Rolls Royce Motors; la Germama automobili-firmo BMW kompris parto di la fako avion-motorala ed en 1980 la armi-firmo Vickers kompris la tota fako automobilala, to esas la tota Rolls Royce Motors. Dek yari plu tarde Vickers decidis vendar Rolls Royce Motors a BMW. La Germana firmo ja esis la proprietanto di parto di la avion-motorala fako ed esis la fabrikisto de 1998 di la motori di la nova automobili Rolls-Royce, le Silver Seraph (V12-motoro da BMW). Ma altra Germana automobili-firmo, Volkswagen, ofris plusa pekunio-quanteso kam BMW intence komprar la tota fako automobilala. Vickers, en asembllo di la acioni-proprietanti, oblige decidis vendar Rolls Royce Motors a Volkswagen (grupo VAG). Iracigita BMW minacis la nova proprietanti ne plus fabrikar motori por le Silver Seraph... Fine BMW e Volkswagen decidis "amikale" repartisar duime Rolls Royce Motors, la firmo Rolls-Royce apartenus a BMW, e la firmo Bentley (e la Crewe-fabrikerio) apartenus a Volkswagen.

Rolls-Royce Silver Seraph, 1998

Nova Rolls-Royce Phantom, 2003

Nun Rolls-Royce e Bentley esas tote diferanta firmi, ma malgre la nova Germana proprietanti, le du duros aspektar sempre maxim luxoza Britana automobili... kun maxim moderna teknologio Germana.

La "Spirit of Ecstasy"

duros esar fiere videbla sur la maxim luxoza ed exkluziva automobili, le Rolls-Royce.

Artiklo da Fernando Tejón, ISH-an.

La mediteyo

Regardez quiete, senhaste, la simboli qui esas en la rektangulo. Obliviez serchar la signifiko di ta Japona simboli en dicionari (se vu ne savas la Japona !), simple sidez en komfortoza stulo o sofa e regardez dum ula minuti la simboli. Pokope oli montros a vu mesajo, forsan plura mesaji samatempe. Durez revar plusa minuti. Ka sola mesajo ? Ka plura mesaji ? Kad oli memorigis a vu ulo ? Prenez krayono ed skribez sur blanka papero to quon la simboli sugestis a vu. Ka stultajo ? Kad importantajo ? Lektez laute to quon vu skribis. Ka surprizo ?

Forsan vu opinionas ke esas disipo-tempo regardar dum plura minuti simboli di qua signifiko esas nekonocata. Certe forsan jogema montras a vu stulta mesajo per stranja simboli. No. Me simple montras a vu invito, invito por revar dum ula minuti. Vu ipsa decidez. La simboli esas simple invito.

Da Fernando Tejón, ISH-an

Gramatiko

Prefixi teknikala.

Ni vidis *anti-*, *auto-* (1), *bi-*, *quadri-*; restas studienda le sequata pure teknikala.

anti-. — Ta prefixo esis l'objekto di la sequanta decido 883 (*Progreso*, VI, 113) : «On repulsas *anti-* kom prefixo generale aplikebla, ed adoptas ol kom prefixo rezervenda a la ciencala e teknikala terminaro. ».

Oi signifikas *kontre*, qua expresas la sama ideo en la linguo komuna : *kontreveneno*, *kontrefebra*, *kontreverma*

On questionas, kad ni devas admisar la prefixo *anti-* kun la sama senco kam *kontre-*. *On devas distingar tre kazi* :

1a En la teknikala kazi (ex. en la matematikal vortaro) on devas admisar la prefixo *anti* kun specala senco. To nule koncernas la komuna linguo.

2a En la linguo komuna, on devas admisar vorti integra, tote pronta, qui kontenas *anti-*, kande li esas internaciona : pro ta motivo ni adoptis *antipodo*, *antipatio*, *antisepta*, e. c. ed on devos probable adoptar *antipatriotismo*, *antimilitarismo* (same kam *militarismo*), e. c. Ico havas nula detrimento, nam, o la radiko a qua aplikesas *anti-* ne existas en nia linguo, o la kompozajo esas tante konocata, ke nulu povas dubar o nesavar lua senco.

3a En la cetera kazi, on devas uzar kom prefixo la prepoziciono *kontre*, qua sola devas expresar ta ideo (segun la principio di unasenceso). Tale ni havas : *kontre-pezo*, *kontre-venemo*, e. c. E singlu esas libera formacar simila kompozaji, kande li esas necesa e logikala : *kontre-konvulta*, *kontrereumatisma*, *kontrereligia*, *kontre-dinastia*, *kontre-konstituca*. To rezultas de la strukturo ipsa di la linguo; e se on uzus simile *anti-*, to genitus nur duopla formi, e konseque konstanta hezito en l'uzado. (*Progreso*, februaro 1911, pag. 689.)

auto-. — Quale *anti-*, ta prefixo repulsesis « kom prefixo generale aplikebla, ed adoptesis kom prefixo rezervenda a la ciencala e teknikala terminaro (4). En noto : Sama remarki kam pri *anti-*. L'ideo di *auto-* povas tradukesar per *su-* (ex. *su-defenso*) o per *propra* (ex. : *propr-amo*).

bi-. — Ta ciencal o teknikala prefixo « signifikas ofte « dufoye », sed anke «duopla», «du kune » dicas Sro COUTERAT (*Progreso*, III, 3); ol esas impozata da l'internacioneso; e pluse ol esas tre oportuna por supresar la dusencesi »; se on uzus, exemple, *du* (vice *bi-*) en *biplani*, *bicikli*, on hezitus omnafoye, kande on parolus pri *du plani*, *du cikli*. — Ex. : *biciklo*, *bipedo*, *bipeda*, *bilingua*, *bidenta*, *bikonkava*, *bikonvexa*, *bimanua*, e. c.

quadri-. — Ta ciencala prefixo signifikas : « *qua havas quar...* ». Exempli : *quadripedo*, *quadrimanuo*, *quadripeda*, *quadrimanua*; *quadriangulo*, *quadriangula*.

***equi-**. — Ol signifikas *egala* (plu o min evidente) : **equiangula, equiaxa,**

equilaterala, e. c., sen parolar pri **equilibro, equinoxo, equipolo, equivalo**. On ne povis uzar *egal-* en ta omna vorti, qui esas maxim ofte internaciona.

***ko-**. — Ol renkontresas en **kosinuso, kolatitudo, kosekanto, kofunciono, kotangento, kovarianto, konormala**, sen parolar pri **kolineara, korelate e korelativa, korespondo**, qui esas por ni primitiva vorti. En ta vorti, la prefixo *ko* nur havas la senco di *kun*, sed (ma) la senco : « komplemento di... » o « di komplemento ».

Ol ne esas do tote necesa. Ma ni rezervis ol a ta specala senco, ed ujis *kun* o *sam* en la kazi, en qui la senco postulis ta elementi : *kun-junto, kun-kurar, kun-mezurebla; sam-axa, sam-centra, sam-foka, sam-tempa, sam-plana...* (*Progreso*, III, 2.)

mono-. — Ol signifikas : *un*. Ex. : monosilabo, monokotiledona, monokordo. La linguo komuna uzas *un-* : *unlatera, unnama, unpersona*, ma ol admisas la vorti internaciona qui komencas per *mono* : monogramo, monotona, e. c.

Pro analogeso, e pro la sama motivi qui impozis *mono-, bi-, tri-, quadri-, quinqua-, sexa-, septua-, okto-, nona-* (*Progreso*, IV, 567).

L'Akademio repulsis (3) la serio de prefixi : *di-, tetra-, penta-, hexa-, hepta-, okto-, ennea-* (*Progreso*, IV, 567).

Kompreneble on sequas la generala reguli di nia linguo omnube li esas suficanta a la justa expresso dil idei : *mi-* vice la tri prefixi : *hemi-, semi- e demi-*, quo liberigas ni tre fortunoze de lia jenanta konkuro e de multa heziti (*mi-axo, mi-cirklo, mi-ombro, mi-plano, mi-sekanto, mi-sfero*). Same *ne-* vice la Latina *in-* o la D, E. *un-* : *nesimila, nevarianta*).

(1) Same kam pri *anti*, on devas en la komuna linguo admisar vorti integra, tote pronta, qui kontenas *auto*, kande li esas internaciona : *automobilo, autografo, autobiografio, autodidakta* e. c. Kompreneble restas tote exter ico la uzo di *su* en vorti quale *su-levo, su-kusho, su-tenado* (on vere tenas su per la ago di la muskuli), *su-ocido, su-amo, su-admira* e. c.

« Same kam ni substantivigas sen skrupulo, e mem kun granda komodeso, la pasiva verbi (*konstrukteso, konvinkeso*, e. c.), ni povas e devas substantivigar la reflektiva verbi, kun la reflektiva pronomo. Do on darfus uzar vorti quale *sulevo, su-kusho*, por l'ago *levar, kushar su* (komparez *su-ocido a hom-ocido*).

Remarko : Esperanto ujis *kushi* en ne transitiva senco (la senco di *jacar*), tale ke ol povis expresar *kushar* nur per *kushigi*, e *kushar su* per *kushighi!* Ed on ne havis la necesa analogeso inter *levar* e *kushar* (la du transitiva). *Progreso*, V, 284.

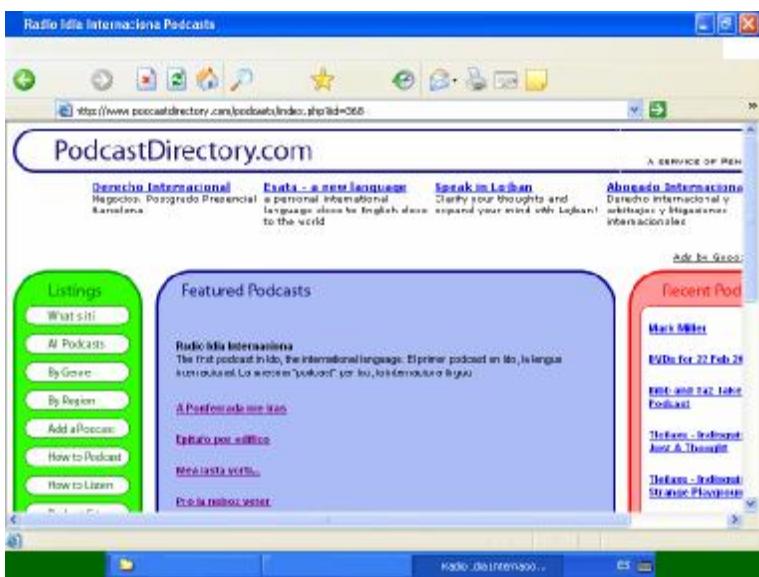
(2) Plu precize : la teknikala subkomitato.

(3) N. B. : Kom generala *prefixi* aplikebla ad irga radiko, nam lore on devus selektar e hezitar en singla kazoo inter du prefixi. Ma on ne exkluzas la posibleso adoptar, kom integra radiki, vorti kompozita per ta greka prefixi.

Texto extraktita vortope ek la libro
“Kompleta Gramatiko detaloza di la linguo internaciona Ido”
da L. de Beaufront.

Podkasto en Ido

Omni savas quo esas radiofonala emisuri. Til nun ula firmi uzis la elektromagnetala ondi por ofrar a ni muziko, ed altra informiva programi pluraspeca. Ma itere interreto montras nova voyo. Pokope, ma sencese, ula personi kreas heme sonodokumenti qui samaspektas normala radiofonala emisuri, ma amatora. Ula sonodokumenti esas nur muzikala, altra pri teknologio, pri politikaji, por yuni, e c. Kustumale on ofras al askoltanti libera muziko, (exemple enirez che <http://www.musicalibre.info/>), ed altra kontenaji libera (exemple enirez che <http://www.archive.org/> o en la libera enciklopedio <http://www.wikipedia.org/>), camaniere la autoro-yuri ne plus existas kom obstaklo por la libera kreado.

Ta dokumentin on kompresas kustumale mp3-forme ed on ofras gratuite en interreto. Singlu darfas askoltar ta virtuala radio-emisuri sive per la komputoro sive per portebla mp3-sonolektili, exemple la famoza *iPod*.

La Ido-Societo Hispana itere esas pioniiro en Idia. En la ret-pagino di Radio-Idia Internaciona, che www.publikaji.tk, singlu darfas trovar sonodokumenti (kun la kompleta texto lektebla surskrene). Evidente la

sonodokumenti di Radio-Idia Internaciona esas tre mikra, simpla e defektoza, ma ja esas la unesma podkasto en internaciona linguo, di qua nomo esas konocata publike en la podkasto-indexi danke la laboro e savo dil ISH-ano Antonio Padilla, volentez enirar: <http://www.podcastdirectory.com/podcasts/index.php?id=368>

QUO ESAS “PODKASTO” ?

Virtuala radio-emisuro interretala mp3-forme portebla e gratuita. Ka la vorto “podkasto” esas necesa en Ido ? Kad ta vorto esas utila ? Olua uzado (o ne uzado) montros a ni olua neceseso ed utileso.

“iPod”, da Apple

Yen ula podkasti da Radio-Idia Internaciona (www.publikaji.tk):

Radio-Idia Internaciona, podkasto 4ma, da Antonio Padilla:

4 - [Epitafio por edificio](#)

Dum la nokto di la 12ma di Februaro, la Windsor-edifico stacanta en Madrid brulis. Me nur povis spektar la incendio per televiziono nam me habitas domo for la brulanta konstruktajo. Ol situesas en la chefa komercala zono di Madrid, apud granda turmi mezuranta plu kam 100 metri. Multi laboras ibe, fakte, me ipsa laboris avan la Windsor-edifico du yari ante nun. Singladie, me povabas spektar ica bela edifico ek kristalo tra la fenestri di mea laboreyo. Ultre, me naskis en la sama strado ube la edifico stacas, nur du yari ante olua konstrukto. Do, por me, ita edifico esabas vivo-kompano qua nun mortis pro la nehaltigebla fairo. Nun, forta strukturo restas nur. Adio, konstruktajo.

Radio-Idia Internaciona, podkasto 5ma, da Fernando Tejón:

5 - [A Ponferrada me voy - A Ponferrada me iras](#)

A Ponferrada me voy - A Ponferrada me iras
 a caballo en mi borrica - kavalkante mea asneto
 y a la Virgen de la Encina - ed al Virgino dil Querko
 le cantaré una coplica (Bis) - me kantos lu kupleteto (Dufoye)

Y después de haber cantado - E pos kantar ol ad elu,
 a la Patrona del Bierzo - al Protektino dil Bierzo
 le voy a pedir que llueva - me pregos ad elu pluvo
 que se secan los pimientos (Bis) - nam sikeskas le pimento (Dufoye)

Si se secan los pimientos - Se la pimenti sikeskas
 pide a la Virgen que llueva - pregez al Virgino pluvo
 que se está secando toda, - ja ke nun sikeskas omna,
 toda, toda la ribera (Bis) - omna, omna nia rivo (Dufoye)

Si se seca la ribera - Se la rivo anke sikeskas
 y se secan los trigos - sikeskus frumentin omna
 anda y rezale a la Virgen - irez e pregez al Virgino
 que no se seque el buen vino (Bis) - ne sikez vino bona (Dufoye)

La Virgen de la Encina quién la sacará - La Querko-Virgino, qua transportos el
 quién la sacará, quién la sacará - qua transportos el, qua transportos el,
 los cuatro pimenteros de Ponferrada, - la quar pimentemi di Ponferrada
 de Ponferrada, de Ponferrada, - di Ponferrada, di Ponferrada,

de Ponferradaaaaa... - di Ponferradaaaaa...

Artiklo da Fernando Tejón, ISH-ano.

Guillermo Cabrera Infante

Guillermo Cabrera Infante naskis ye la 22ma di aprilo 1929 en Gibara, provinco di Oriente, Kuba.

En 1941 ekmigris a La Habana kun sua genitori. Il skripteskis en 1947 ed anke studieskis medicino, quankam il liris la kariero por laborar kom redaktisto dil revuo "*Bohemia*".

En 1949 il kreis la jurnaleto *Nueva Generación*. En 1950 il membresis di la lokala Jurnalismo-Skolo ube il deskovris to quon esos, kune la cinemo, un ek la maxim granda pasioni de sua vivo.

En 1952 il kaptesis ed amendesis pro la publikigo di rakonto da ilu qua kontenis, segun la Kubana autoritati, "english profanities". Dum ca epoko il revelesis kom granda opozanto kontre la rejimo di Batista, e pro to il esis enkarcerigata.

En 1953 unesmafoye mariajesis e un posa yaro il skripteskis, sub la pseudonomo di G. Caín, la cinemo-kritiko en "Carteles", populara jurnaleto di qua il divenis redaktochefo en la yaro 1957.

Ultre sua jurnalala agi, il duras kun la fiktiva-literaturo e dum la sequanta yari il ganis premii danke ilua rakonti. Il partoprenis tre aktiva maniere en la intelektala vivo dil lando; il fondis la "*Cinemateca de Cuba*", qua prezidis de 1951 a 1956, ed en 1959 il nominesis direktisto dil Cinemo-Instituto. Altralatere, il esis direktisto di la literaturala revuo "Lunes de Revolución" (Lundio di revoluciono) de olua fondo til olua klozo en 1961. En 1960 il publikigis sua unesma grava verko "Tale dum la paco kam la milito".

Finante 1961 il duesmafoye mariajesis kun la aktorino Miriam. La sequanta yare il voyajis a Belgia kom kulturala agregado. Ca ekiro de sua lando, pri qua il ne cesis skribar malgre plu kam triadek yari di exilo, "apertis ilua okuli" koncerne la Kubana revoluciono ed il divenis un ek la maxim grava voci dil kontre-Castrismo. La skribisto qualifikis ilua destino en Bruselas quale "sorto di Siberia", quan il acceptis pro ke il ne suportis esar en La Habana: "me ne suportis vidar me quale se me esus pestizanto", esis ilua deklari pri ca afero.

En la literaturala Kubana tradiciono dil XXma yarcento, "*Tri trista tigri*" remarkas konceptado estetikala rinovigata qua koncesas a la vorto la spaco-tempala dimensiono di la naracanta ago. Ca ipsa romano ilun konfirmis kom un ek la maxim grava naracisti del yarcento Hispanalingue, verko danke qua il atingis la premio "Biblioteca Breve" (Kurta biblioteko). La Habana, la Kubana parolo e mondo esas la iterata obsedado di Cabrera Infante en ca romano ed en sua tota verko

Il recevis la Premio Cervantes en 1997. Til sua morto il lojis en London, ube il dedikesis a la literaturo e jurnalismo.

Artiklo da Adrián Pastrana, ISH-ano.

Shako

1 - LA BLANKI LUDAS E VINKAS

Ne esas tre desfacila laboro trovar la apta movo di la blanki por kapturar la Rejo nigra rapide.

Solvuro:

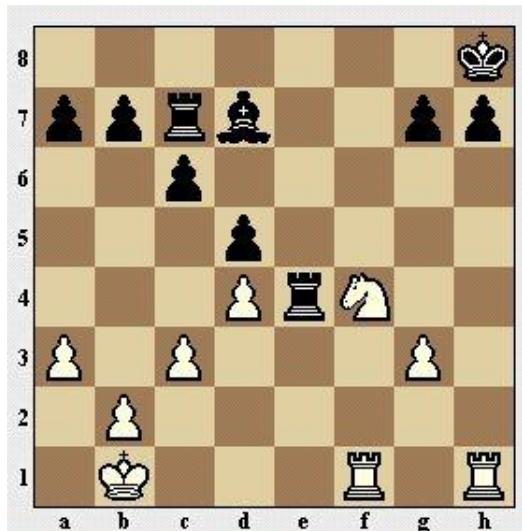
Evidente 1. Dxc6!!

Oblige la nigri kapturas la blanka Damo:

1.... bxc6

Ma la blanki kapturas la nigra Rejo neeviteble:

2.Aa6++

2 - LA BLANKI LUDAS E VINKAS

Anke ta shako-problemo esas facile solvebla. La nigra Rejo esas tre desprotektita...

Solvuro:

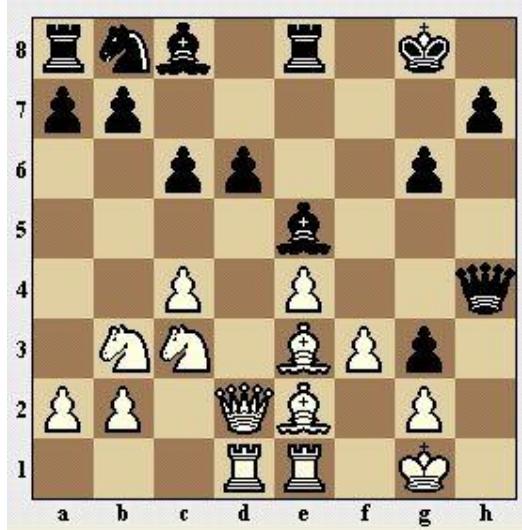
1. Cg6+

La kavalo ne esas kapturebla pro la h1-Turmo.

Neeviteble la nigri movas: 1...Rg8

E la f1-turmo finas la lukto en f8.

2.Tf8++.

3 - LA NIGRI LUDAS E VINKAS

Yen ne facile solvebla shako-problemo por amatori, ma solvebla.

Solvuro:

1 ... Af4!!

Pose:

2.Dd3, Dh2+

3.Rf1, Ah3!!

4.gxf3, g2+

5.Rf2, g1=D++

Artiklo da Fernando Tejón, ISH-ano.

(Ek http://www.doshermanas.net/ajedrez/Problemas01/frameset_problemas.htm)

Literaturo

1 - La yuna dicipulo.

Olim mastro e yuna dicipulo trairis kune voyo a fora vilajo. Dum la marchado la mastro plurafoye docis parole a la dicipulo, qua semblis atencar e komprender la mastro-vorti. Subite la mastro vidis, sur la polvoza sulo di la voyo, mikra kupra monetopeco, preske senvalora. Lore la mastro dicis a la yuna dicipulo:

- Yen monetopeco sur la sulo, prenez e gardez en posho ta pekunio.

La dicipulo respondis:

- Ta kupra monetopecacho esas preske senvalora, ne valoras la peno disipar nia tempo por prenar ol.

La mastro respondis nulo a la yuna dicipulo, simple lu prenis la mikra kupra monetopeco e gardis ol en vakua monetuyo. Mastro e dicipulo duris trarir la voyo. La mastro duris docar la dicipulo per saja vorti, ma nulon lu dicis pri la trovita kupra monetopeco. Plu tarde itere hazarde la mastro trovis altra kupra monetopeco sur la sulo. Itere la mastro dicis a la yuna dicipulo:

- Altra monetopeco kupra esas sur la sulo, prenez e gardez ol en posho.

La dicipulo respondis a la mastro:

- Ho! itere kupra monetopecacho! Vice prenar ta kuprajo ni devus pedo-frapar ol !

Silence la mastro prenis la mikra monetopeco e gardis ol en monetuyo kun la altra. La du voyajanti duris kune survoye. Vespere li arivis apud arbورو qua esis proxim la voyo. Olda viro rekoltis reda cerizi del arbورو e depozis la frukti sorgoze en korbo. La yuna dicipulo dicis a la mastro:

- Me tre multe prizus manjar ta saporiza frukti, ka posibla ?

Lore la mastro dicis a la olda rekoltanto:

- Ka vu povus ofrar a ni ula cerizi ?
- Me esas tre povra, - dicis la olda viro - me bezonas rekoltar la cerizi por vendor oli morge matine en la merkato e per la pekunio ganita kompror nutrivi por mea familiani.

La mastro donacis a la olda viro la du kupra monetopeci e dicis a lu:

- Yen omna nia pekunio, olqua esos plu utila por vu kam por ni. Vendez morge la cerizi por obtener plusa pekunio utila por kompror nutrivi.

La olda viro ofris a la mastro du cerizi-manuedi por gratitudar la pekunio donacita da la mastro.

La mastro e la yuna dicipulo duris la voyajo. La mastro manjeskis la cerizi unope.

- Ka vu ne ofros cerizi a me, kara mastro ? Anke me hungras !

Lore la mastro jetis un cerizo a la sulo.

- Yen cerizo por vu ! - dicis la mastro - .

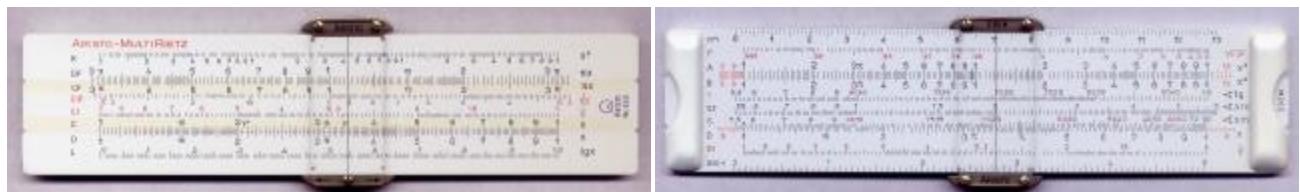
- Ma pro quo vu jetis cerizo a la sulo vice donar ol a me ? - dicis la dicipulo - .

La mastro dicis a la yuna dicipulo:

- De la sulo venis la desprizata monetopeci, a la sulo retrovenas to quon ni kompris po ta pekunio.

Naracita parole da sioro Javier Válgomá, Ido-versiono da Fernando Tejón.

Glit-kalkulilo Aristo 829 MultiRietz

Yen ecelanta e bele konstruktita glit-kalkulilo da famoza fabrikisto Germana Aristo. Malgre ke ol esas posh-glitkalkulilo, do mikra, omna skali esas tre facile lektebla. Ta glit-kalkulilo, konstruktita ek plastiko di qua qualeso esas tre alta, havas tre utila P-skalo e ST-skalo apta por mikra anguli. Pluse la skali cm/inch esas vera rarajo, e permisas direte inter-transformar centimetri ed inchi. Malgre ke ol ne havas Log-Log-skali ta glit-kalkulilo suficas por maxim desfacila kalkuli matematikala. Pro la tre detaloza skali ta posh-glitkalkulilo esas plu preciza kam altra plu granda. Ol esas vera trezoro en mea kalkulili-kolekto.

Fabrikisto:	Aristo	Glitilo-materio	Plastiko,
Lando:	Germania		augmentiva
Modelo / yaro:	829 Multi-Rietz / 1966	Glitilo-marki:	4 fronte, 2 dope
Front-skali:	cm, P, A [B, T, ST, S, C] D, DI, inch	Total longeso:	16.9 cm
Dop-skali:	K, DF [CF, CIF, CI, C] D, L	Skali-nombro:	17
Skali-longeso:	1712.5 cm + 1.1 cm extensita	Larjeso:	3.8 cm
Korpo-marki:	p, p', p"	Dikeso:	0.3 cm
Korpo-materio:	Plastiko	Pezo:	35 g

Artiklo da Fernando Tejón, ISH-ano.

Horoskopo

I - **Arieto** : (20.marto-20.aprilo) - guovernata dal planeto Marso. Vua avino di Tegucigalpa jus saveskis ke el esas descendantino de « Inka »-a rejala familio. Tale vu nun esas rejido.

II - **Tauro** : (20.aprilo-20.mayo) - guovernata dal planeto Venero. Vua patrono ofras a vu la posibleso havar bona situeso en Indonezia en la provinco di Aceh. Refuzez ed evitez irar adibe, nam nova « tsunami » povas eventar caloke irgakande.

III - **Jemeli** : (20.mayo-20.junio) - guovernata dal planeto Merkurio. Vu havas multa problemi, desfacilaji ed obstakli en vua vivo. Irez a la templo di la Indiana deo Sinioro Ganesh en Paris. Lu desaparigos omna obstakli qui obskurigas vua vivo.

IV - **Kankro** : (20.junio-20.julio) - guovernata da la Luno. Ne-expektite vua geja amiko Hans balde marijos su kun ledino ed esos tre felica kun elu. La paro havos multa filii.

V - **Leono** : (20.julio-20.agosto) - guovernata dal Suno. Vua filiino intencas divenor monakino. Aceptez, nam ico esas lua vera profesionala vokeso. El esos tre felica ed havos nula filio.

VI - **Virgino** : (20.agosto-20.septembro) - guovernata dal planeto Merkurio. Vua bopatro, qua esas richa, balde abandonos sua familio e fugos a sud-Amerika kun dansistino.

VII - **Balanco** : (20.septembro-20.oktobro) - guovernata al planeto Venero. Vua Ido-docisto volas propozar la adopto dil Idolinguo kom komuna helpanta linguo di Europa che la Europana Parlamento. La suceso di lua entraprezo esas tre necerta.

VIII - **Skorpiano** : (20.oktobro-20.novembro) - guovernata dal planeto Plutono. Vua amiko Ananda qua esas Netusheblo en India intencas ferme ekmigrar ad Europa por havar plu decanta vivo-kondicioni. Voluntez helpar lu, nam lu meritas ico.

IX - **Arkero** : (20.novembro-20.decembro) - guovernata dal planeto Jovo. Vua Koreana spozino volas divenar jurnalistino. Kurajigez el redaktar artikli por PROGRESO, ante divenor jurnalistino por plu importante revui.

X - **Kaprikorno** : (20.decembro-20.januario) - guovernata dal planeto Saturno. Vu trovos balde trezoro konsistanta ek ora moneto-peci kun la portreto di imperiestro Wilhelm II.

XI - **Varsero** : (20.januario-20.februaro) - guovernata dal planeto Urano. Pro ke vu ne havos multa pekunio dum vua retroto, esas konsilinda por vu studiar alternativa medicino e divenor naturopatisto*. Ica profesiono helpos vu ganar decanta salario por mantener vu en vivo.

XII - **Fishi** : (20.februaro-20.marto) - guovernata dal planeto Neptuno. Vua spozo tre prizas la Angla koquarto ed intencas apertar Angla restorerio en Beijing. La suceso di lua entraprezo esas tre neprobabla.

Horoskopo, da profesoro Alexandrakis.

Nova kartuno: Mortadelo e Filemono

Yen nova aventuro di la sekreta agenti

Mortadelo e Filemono

La kreskigiva veneno por insekti

Desegnuri: F. Ibáñez

Tradukuro: F. Tejón

LEGALA AVERTO LEKTENDA

Ta gratuita e ne komercala tradukuro, olqua simple intencas montrar Ido kom linguo uzebla irgaskope, nulakaze intencas violacar la autoro-yuri, tote kontree, omna lektoro di ta tradukita kartuno mustas komprar la legala versiono en lua linguo, od en la Hispana. Se vu ne tote konkordas lore vu ne darfis lektar ta tradukuro sen posible violacar la autoro-yuri di sioro F. Ibáñez.

Mortadelo e Filemono. La kreskigiva veneno por insekti. Pagino 1ma.

Averto lektenda pri la autoro-yuri

Editerio Krayono responsas pri la kunredakto ed edito interretal di la oficala revuo di la Ido-Societo Hispana, Adavane! La revuo Adavane! esas privata revuo di la Ido-Societo Hispana, ma la I.S.H. permisas ke ne societani povas lektar ta revuo kom pdf-dokumento interretala. Editerio Krayono laboras gratuitte e nulakaze intence obtenar profito ekonomiala, fakte la revuo Adavane esas gratuita malgre ke krear revuo, mem amatora, esas evidente tre tempivora laboro. La tota kontenajo di la revuo, to esas, la texti e la desegnuri esas proprietajo di singla artiklo-autoro o proprietajo di altri qui permisas uzar oli. Se ulakaze on uzas texti o desegnuri sen permiso parole od skribe de la legala proprietanto esas pro ke on supozas ke la legala proprietanto permisus ta ne komercala uzado. Altrakaze Editerio Krayono efacus mediate la texti o desegnuri di qui autori o proprietanti ne permisus la publika difuzado. Irgakaze Editerio Krayono nulatempe publikigos artiklo di qua kontenajo povus esar domajiva ulamaniere a la proprietanto od autoro.

Ma, por evitar sencesa denunci pri autoro-yuri (vera o falsa), quale ja eventis pri retpagino en Ido da Editerio Krayono, omna lektoro di la gratuita e privata revuo Adavane! acceptas oblige nultempe denunciar la revuo ipsa o la redakteri intence obtainar profito ekonomiala irgasence o simple domajar la agado di Adavane! olqua editesas nur por difuzar la linguo internaciona Ido kom lingua uzebla irgateme. Se vu ne konkordas lore vu ne darfus lektar od uzar irgamaniere ulaloke la privata revuo Adavane! e vu mustus efacar ta revuo en vua komputoro.

Adio !

La redakteri gratitudas la sendita mesaji ed artikli dal afabla lekteri e kunlaboranti. Singla artiklo publikigita esas opinio di sua autoro, do por komento pri irga artiklo volitez sendar direte mesajo al autoro, od al interretal adreso dil Ido-Societo Hispana qua risendos la mesajo al artiklo-autoro. Altralatere la komenti pri irgaspeca erori en Adavane! ya esos bonvena kom utilajo por plubonigar pokope la revuo.

Til la nonesma numero, lektebla da omni
de la unesma di la monato mayo 2005.

La redakteri